

AUDIOVISUALS

Situació econòmica actual · Març 2019

Associació de Productores Audiovisuais Illes Balears (APAIB)

Carrer Josep Villalonga, 103 · 1D

07015 Palma

www.apaib.com

Elaboració

Fundació IMPULSA BALEARS

Entitat col·laboradora

Direcció General de Cultura del Govern de les Illes Balears

Data de publicació

Març 2019

ÍNDEX

3	RESUM EXECUTIU
7	INTRODUCCIÓ
9	MASSA CRÍTICA I CAPACITAT DE RESILIÈNCIA
15	ESTRUCTURA I DINÀMICA EMPRESARIAL
19	FONAMENTS PRODUCTIUS
23	RELACIONS INTERSECTORIALS

RESUM EXECUTIU

L'objectiu d'“**Audiovisuals · Situació econòmica actual**” consisteix en abordar des d'una perspectiva sectorial la presència, l'evolució i la participació en els agregats regionals de les activitats vinculades als continguts audiovisuals, així com aproximar els atributs que determinen el seu potencial per contribuir a l'impuls de la competitivitat global de les Balears.

El sector audiovisual, com a part integrada en les indústries creatives de les illes, opera en un entorn altament disruptiu, en què la constant aparició de nous formats, plataformes de difusió i fonts de demanda permet encetar noves línies de negoci, les quals exigeixen un esforç important en termes de reespecialització, integració tecnològica i apertura a l'exterior. Els reptes i les oportunitats que sorgeixen d'aquest escenari són assumibles des d'una situació econòmica que, en l'actualitat, respon al comportament del sector en els factors impulsors que s'exposen a continuació.

Massa crítica i capacitat de resiliència

- El sector audiovisual genera a les Balears un valor afegit brut de 64,9 milions d'euros anuals, import que representa el 0,3% del valor afegit brut total de l'arxipèlag.
- Més de tres quartes parts de la generació de valor afegit brut del sector descansa sobre la branca d'activitats cinematogràfiques, de vídeo i programes de televisió (75,7%).
- Els municipis de Palma i Calvià aglutinen dues terceres parts del valor afegit generat a l'arxipèlag a través de la branca d'activitats cinematogràfiques, de vídeo i programes de televisió, enregistrament de so i edició musical (37,6% i 31,2%, respectivament) i més de quatre cinques parts en el cas de les activitats de programació i emissió de ràdio i televisió (44,2% i 38,2%, respectivament).
- Durant la fase de recuperació econòmica, el sector audiovisual ha experimentat un creixement de l'ocupació (47,1%) que duplica, pràcticament, el de la resta del teixit productiu balear (26%) i que és especialment accentuat en les activitats de producció de programes de televisió (90,1%), serveis de postproducció (194,5%) i enregistrament de so i edició musical (176,2%).

Estructura i dinàmica empresarial

- El sector audiovisual consta d'un teixit empresarial altament atomitzat, tota vegada que la proporció de les empreses que no disposen de cap assalariat (62,2%) supera la de la resta del teixit productiu balear (55,2%).
- La incidència del treball autònom entre la població ocupada en activitats cinematogràfiques, de vídeo, programes de televisió, enregistrament de so i edició musical (26,3%) supera la mitjana regional (18,4%), en contraposició amb el que s'observa en les activitats de programació i emissió de televisió (10,1%).
- El teixit empresarial del sector audiovisual presenta un dinamisme demogràfic elevat, atès que la taxa de rotació equival aproximadament a una quarta part de les unitats actives tant en les activitats cinematogràfiques, de vídeo, programes de televisió, enregistrament de so i edició musical (25,5%), com en les activitats de programació i emissió de televisió (23,5%) i supera, per tant, la mitjana regional (20,5%).

Fonaments productius

- El sector audiovisual s'emmarca en un àmbit productiu, com és el dels serveis de la informació i les comunicacions, altament dotat en termes d'equipament tecnològic, per tal com l'estoc de capital d'aquesta naturalesa disponible per treballador (60.751,47 €) s'erigeix en el més elevat de l'entramat productiu regional (9.112,39 €).
- La formació del capital humà i la integració de les noves tecnologies esdevenen palanques clau per elevar la productivitat laboral en el sector audiovisual i reduir, així, la pressió dels costos laborals unitaris.
- El sector evidencia l'existència d'un marge de millora significatiu en determinats aspectes de la gestió empresarial, especialment pel que fa a l'aprofitament dels recursos disponibles, si bé manifesta, igualment, des de la seva consideració com a servei intensiu en coneixement d'alta tecnologia, un alt potencial per fer avançar el teixit productiu regional cap a una major integració tecnològica en els processos empresarials.

Relacions intersectorials

- La major part de les activitats adscrites al sector audiovisual formen part dels clústers de 'producció i distribució de vídeo' i 'música i gravació de so', els quals aglutinen un 0,41% i 0,05%, respectivament, dels ocupats que treballen en els 47 *traded clusters* que formen part de la cartera balear.

- Les relacions que els clústers de 'producció i distribució de vídeo' i 'música i gravació de so' mantenen amb les anomenades 'indústries creatives' obre al sector un ampli ventall d'oportunitats per reconfigurar la seva proposta actual de valor interactuant amb activitats relacionades amb els serveis empresarials i el màrqueting, el disseny i la publicitat.

En aquest context, la cooperació entre els agents del sector és clau per facilitar l'establiment d'una visió estratègica conjunta que derivi en una proposta de valor diferenciada, centrada fortament en la millora de l'eficiència dels processos i la incorporació òptima de les noves tecnologies. Des d'aquesta perspectiva, la creació de xarxes i l'establiment d'una dinàmica col·laborativa fluïda entre els professionals del sector són aspectes clau per facilitar l'aprofitament d'economies d'escala i l'accés a fonts de finançament més assequibles, amb la finalitat última de conformar un teixit empresarial capaç de competir en un mercat cada vegada més global com és, especialment, el de la generació de continguts audiovisuals.

	Activitat	Codi CNAE-2009
	Activitats de postproducció cinematogràfica, de vídeo i programes de televisió	[Grup 5912]
	Activitats d'exhibició cinematogràfica	[Grup 5914]
	Activitats de producció cinematogràfica i de vídeo	[Grup 5915]
	Activitats de producció de programes de televisió	[Grup 5916]
	Activitats de distribució cinematogràfica i de vídeo	[Grup 5917]
	Activitats de distribució de programes de televisió	[Grup 5918]
	Activitats d'enregistrament de so i edició musical	[Grup 5920]
	Activitats de programació i emissió de televisió	[Grup 6020]

“ El sector audiovisual

INTRODUCCIÓ

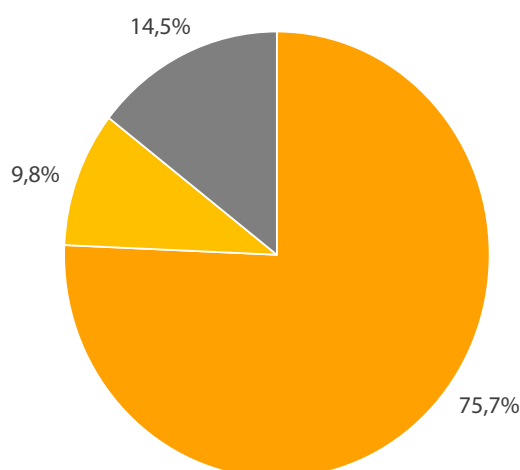
El sector audiovisual pot contribuir a l'impuls de la competitivitat global de les Balears des de l'establiment d'un enfocament únic i estratègic que asseguri la seva capacitat per assumir l'activació de les palanques que són clau per assimilar el patró de creixement de l'arxipèlag al de les regions europees més avançades. En aquests termes, el potencial impulsor del sector depèn del comportament que presenta en diferents vessants de la posició competitiva, com són: (i) la massa crítica i capacitat de resiliència de les activitats que integra, (ii) l'estructura i la dinàmica empresarial del teixit que hi opera, (iii) els fonaments productius que sostenen la seva proposta de valor i (iv) les relacions intersectorials que manté amb la resta del teixit productiu de les illes.

Des d'aquesta perspectiva, no es pot obviar que la situació econòmica actual del sector i, per tant, la contribució que és susceptible d'efectuar als comptes regionals, depèn, en gran manera, de la capacitat del seu teixit empresarial per adaptar-se i aprofitar el context de mutació permanent en què es troba immers l'univers audiovisual. I és que l'aparició de nous formats –especialment pel que fa als continguts digitals– i noves finestres de difusió s'ha erigit en un element vertaderament disruptiu pel sector, en la manera que ha obert un ampli ventall de noves possibilitats de distribució dels continguts audiovisuals que complementen les fonts de demanda tradicional –com són, el cinema i la televisió–. L'adaptació a aquest nou escenari requereix, en aquest sentit, una major diversificació de les línies i els models de negoci que implica, al seu torn, un esforç addicional en termes d'especialització i formació per part dels professionals del sector.

Abordar aquest repte obliga, per tant, a desenvolupar un espectre cada vegada més ampli de perfils professionals, amb un coneixement més profund del seu àmbit competencial, però sense debilitar les estretes relacions existents entre les diferents branques d'activitat que conformen el sector audiovisual. Només així és possible garantir la correcta coordinació i acoblament pel que fa a les especificacions tècniques pròpies de cadascuna de les baules que conformen la cadena de valor de la indústria de continguts audiovisuals i conformar una proposta de valor pel sector única i diferenciada. Una proposta de valor que aglutini, per tant, totes les activitats cinematogràfiques, de vídeo i programes de televisió –des dels serveis de producció i postproducció, fins els vinculats a la seva distribució i exhibició–, juntament amb les orientades, específicament, a l'enregistrament de so i edició musical, així com les que generen continguts audiovisuals en el marc de la programació i l'emissió de programes de televisió.

MASSA CRÍTICA I CAPACITAT DE RESILIÈNCIA

El sector audiovisual genera a les Balears un valor afegit brut de 64,9 milions d'euros anuals,¹ import que representa el 0,3% del valor afegit brut total de l'arxipèlag. En termes específics, més de tres quartes parts d'aquest valor afegit es generen a través de les activitats cinematogràfiques, de vídeo i programes de televisió (75,7%) i poc menys d'una quarta part es distribueix entre les activitats d'enregistrament de so i edició musical (9,8%) i la programació i emissió de televisió (14,5%). Des d'aquesta perspectiva, cal assenyalar que, d'acord amb la distribució de la població ocupada, les activitats cinematogràfiques, de vídeo i programes de televisió s'orienten, principalment, cap a la fase de producció de continguts audiovisuals (76,1%) –ja sigui de programes de televisió (42,6%) o cinematogràfics i de vídeo (33,5%)–, mentre que s'observa una participació més reduïda procedent de l'exhibició de cinema (17,6%) i de la distribució de contingut cinematogràfic i de vídeo (1,7%) i de programes de televisió (0,4%), així com un estat encara incipient dels serveis de postproducció (4,2%).

- Act. cinematogràfiques, de vídeo i programes de televisió
- Act. d'enregistrament de so i edició musical
- Activitats de programació i emissió de televisió

* Dades en percentatges sobre el valor afegit brut sectorial regional
Font: Fundació IMPULSA BALEARS

Gràfic 1

Distribució del valor afegit brut sectorial

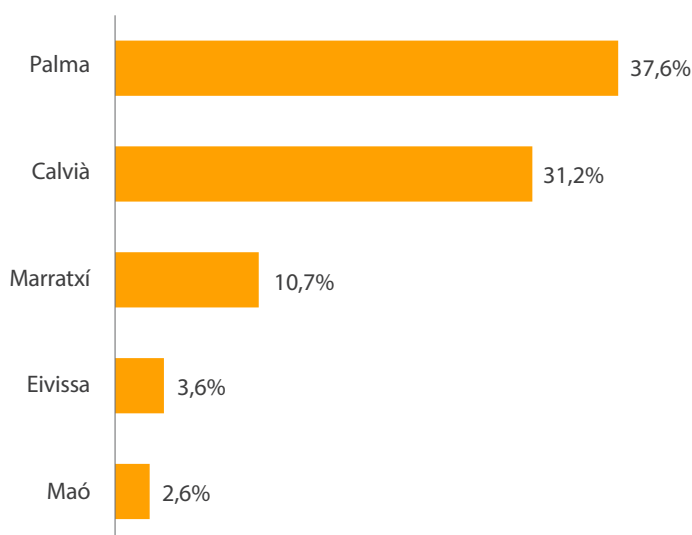
Amb tot, el cert és que la contribució del sector audiovisual, en conjunt, varia de manera significativa entre els diferents territoris insulars de l'arxipèlag, per tal com a Mallorca efectua una participació al valor afegit brut de l'illa (0,28%) major que a Menorca (0,16%) i les Pitiüses (0,18%). Una de les principals raons

¹ Dades de la Fundació IMPULSA BALEARS. [iespecialització](http://www.impulsabalears.org/index.php/ca/recursos/i-eines/i-especialització). Novembre 2017. Disponible a: <http://www.impulsabalears.org/index.php/ca/recursos/i-eines/i-especialització>.

que explica aquest fet és l'elevada concentració de l'activitat de producció de programes de televisió que té lloc al territori mallorquí, on es localitzen la pràctica totalitat dels treballadors dedicats a aquesta branca (97,9%). De fet, a Mallorca, la producció de programes de televisió és la branca que aglutina una major proporció dels ocupats vinculats al sector audiovisual (38,6%), una consideració que a Menorca recau sobre les activitats d'enregistrament de so i edició musical (41,4%) i a Pitiüses en la producció cinematogràfica i de vídeo (33,7%).

En aquest sentit, val a dir que, des d'un punt de vista més específic, l'activitat del sector audiovisual es focalitza majoritàriament al voltant dels municipis de Palma i Calvià, els quals acullen els principals estudis de gravació de l'àmbit regional. Particularment, més de dues terceres parts del valor afegit generat a l'arxipèlag a través de la branca d'activitats cinematogràfiques, de vídeo i programes de televisió, enregistrament de so i edició musical es concentra a la capital balear (37,6%) i el municipi de Calvià (31,2%), un percentatge que s'eleva a més de quatre cinques parts en el cas de les activitats de programació i emissió de ràdio i televisió (44,2% i 38,2%, respectivament). Més enllà del focus poblacional i d'activitat econòmica que constitueix la metròpoli palmesana, Calvià se situa com un dels municipis amb un major grau d'especialització en el sector audiovisual, atès que la contribució al valor afegit municipal de les d'activitats cinematogràfiques, de vídeo i programes de televisió, enregistrament de so i edició musical (1,30%) i de programació i emissió de ràdio i televisió (0,48%) supera amb escreix la mitjana regional (0,22% i 0,07%, respectivament).

Gràfic 2
Concentració territorial de l'activitat de les activitats cinematogràfiques, de vídeo i programes de televisió, enregistrament de so i edició musical

* Dades en percentatges sobre el valor afegit brut sectorial regional
Font: Fundació IMPULSA BALEARS

Al mateix temps, la generació de valor per part del sector audiovisual de les illes es desenvolupa a través d'una massa crítica conformada per 172 empreses,² les quals representen un 0,18% del teixit empresarial de l'arxipèlag i acullen un total de 1.194 treballadors afiliats a la Seguretat Social.³ D'acord amb aquest fet, la proporció de la població ocupada de l'arxipèlag vinculada a les activitats cinematogràfiques, de vídeo i programes de televisió, enregistrament de so i edició musical (0,21%) esdevé lleugerament inferior a la que s'observa en el conjunt nacional (0,25%) i europeu (0,22%), circumstància que s'accentua en l'àmbit de les activitats de programació i emissió de ràdio i televisió (0,07% vs 0,22%, Espanya; 0,15%, UE-28).⁴

Des d'aquesta perspectiva, cal tenir en compte que la contribució que el sector audiovisual efectua, actualment, als agregats regionals respon a una evolució altament condicionada al llarg de la darrera dècada pel cycle econòmic. No en va, a l'inici de la crisi econòmica, el gruix de l'activitat del sector provenia de la demanda de continguts audiovisuals efectuada pels canals de televisió d'àmbit regional, especialment de titularitat pública. Aquesta elevada dependència va comportar que el sector audiovisual es veiés especialment afectat per la contracció intensa que va experimentar el pressupost assignat als ens del sector públic instrumental durant aquest període i que, en l'àmbit dels mitjans de comunicació, va derivar, fins i tot, en el tancament de determinats ens de ràdio i televisió.

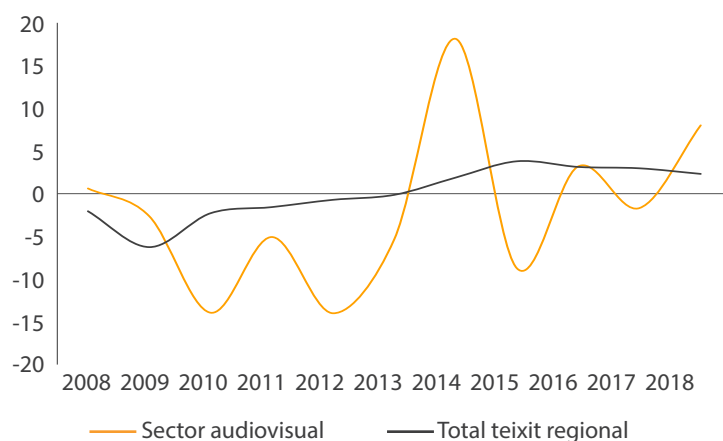
Prova d'això és que, durant el període 2007-2013, les activitats cinematogràfiques, de vídeo i programes de televisió, enregistrament de so i edició musical varen experimentar una pèrdua de comptes empresarials de cotització (-36%) i de treballadors afiliats al règim general de la Seguretat Social (-24,2%) més intensa que la de la resta del teixit productiu balear (-12,5% i -13,1%, respectivament). De manera anàloga, la branca d'activitats de programació i emissió de ràdio i televisió, en la qual s'hi emmarquen determinades activitats generadores de continguts audiovisuals, també va registrar un descens tant en termes de comptes empresarials de cotització (-33,2%), com de treballadors afiliats (-61,2%) superior a la mitjana regional.

² Dades procedents del *Directorio central de empresas*, a 1 de gener de 2018, de l'INE.

³ Dades de comptes de cotització d'empreses i treballadors afiliats a la Seguretat Social, extretes d'lbestat i referents a l'exercici 2018.

⁴ Dades d'ocupats d'Espanya i la UE-28, extretes d'Eurostat i referents a l'exercici 2017.

Gràfic 3
Evolució sectorial de l'afiliació
empresarial

* Taxes de variació en percentatges

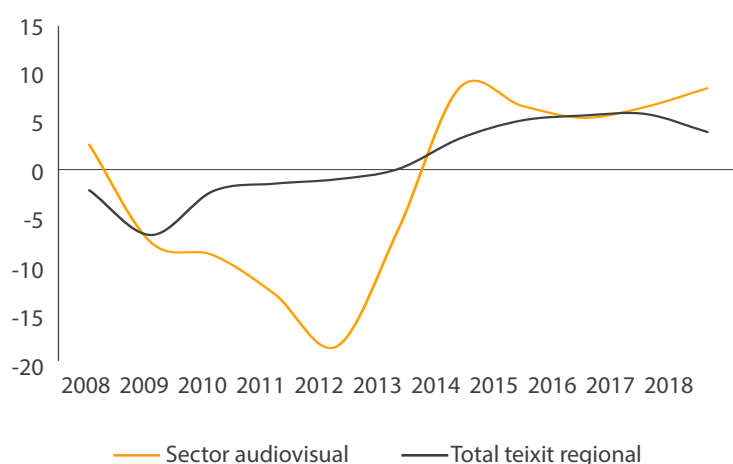
** Les dades del sector audiovisual inclouen, residualment, les referides a les activitats de radiodifusió, en la manera que la informació disponible no assoleix el grau de desagregació màxima

Font: elaboració pròpia a partir de dades d'Ibestat

No obstant això, el procés de recuperació econòmica posterior ha vingut acompanyat de l'aparició de nous formats digitals i finestres de difusió que han permès obrir línies de negoci complementàries en la indústria de generació de continguts audiovisuals i reduir, així, la dependència de les fonts de demanda tradicionals. Aquest procés s'ha vist reforçat, a més, pel rol cada vegada més important que els continguts audiovisuals estan adquirint en l'estratègia de màrqueting i imatge de les empreses i institucions, fet que constitueix un cabdal d'activitat addicional per al sector. Amb tot, cal prendre en compte, també, els beneficis derivats de l'atracció d'un nombre creixent de rodatges cinematogràfics, televisius i publicitaris a l'arxipèlag en els darrers anys i que ha afavorit l'expansió i consolidació d'una àmplia oferta de serveis a la producció, com són els relacionats amb les localitzacions, la tramitació de permisos, l'*atrezzo*, la il·luminació, l'escenografia, el muntatge, etc.

Tot plegat ha comportat un apoderament de l'oferta de continguts audiovisuals, en la manera en què ha permès transitar des d'una lògica productiva subordinada a la demanda tradicional, procedent majoritàriament de les televisions, cap a un model en què les productores assumeixen en un major grau la iniciativa del procés, creen el contingut i el comercialitzen a un ventall més ampli de clients potencials. Gràcies a aquesta diversificació, el teixit empresarial del sector audiovisual ha guanyat capacitat de resiliència enfront de les contraccions de la demanda en àrees d'activitat concretes i més marge de maniobra per dissenyar estratègies a llarg termini, a través de les quals és possible una millor orientació dels recursos cap a l'aprofitament d'economies d'escala i l'establiment de sinergies entre les diferents línies de negoci desenvolupades.

Com a resultat d'aquesta dinàmica, durant el període 2013-2018, el sector audiovisual ha experimentat un creixement de l'ocupació (47,1%) que duplica, pràcticament, el de la resta del teixit productiu balear (26%). En termes particulars, cal assenyalar que aquest increment s'ha concentrat en les branques vinculades a la producció de continguts (75,1%) i, especialment, de programes de televisió (90,1%), així com en altres activitats que, tot i trobar-se en un estadi més incipient, manifesten una elevada capacitat d'expansió com a complement de la producció audiovisual, com és el cas dels serveis de postproducció (194,5%) i les activitats vinculades a l'enregistrament de so i l'edició musical (176,2%).

Gràfic 4
Evolució sectorial de l'afiliació de treballadors

* Taxes de variació en percentatges

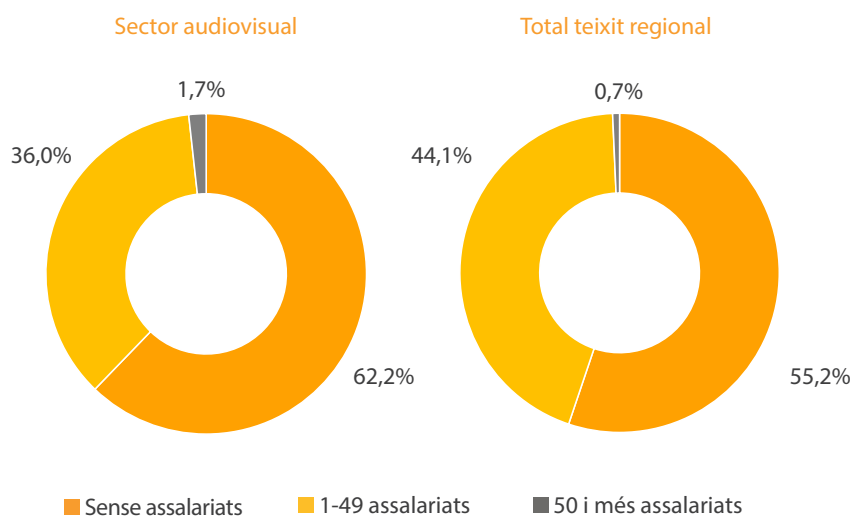
** Les dades del sector audiovisual inclouen, residualment, les referides a les activitats de radiodifusió, en la manera que la informació disponible no assoleix el grau de desagregació màxima

Font: elaboració pròpia a partir de dades d'Ibestat

Aquesta empenta de l'activitat en la fase de generació de continguts audiovisuals contrasta, no obstant això, amb la pèrdua d'ocupats observada durant el mateix període en l'àmbit de la distribució (-14,9%), l'exhibició cinematogràfica (-2,2%) i les activitats de programació i emissió de televisió (-5,6%). Tot plegat posa de manifest una creixent desvinculació entre el pols de les activitats vinculades a la creació dels continguts audiovisuals i les activitats focalitzades exclusivament en la difusió i emissió d'aquests continguts mateixos, fet que respon a la major orientació que les productores locals estan adoptant cap a fonts externes de demanda.

ESTRUCTURA I DINÀMICA EMPRESARIAL

El teixit empresarial del sector audiovisual presenta una estructura altament atomitzada, tota vegada que quasi dos terços de les empreses que hi operen no disposen de cap assalariat (62,2%), mentre que aquest percentatge pel conjunt del teixit productiu regional just depassa la meitat (55,2%). A més, aquesta circumstància es produeix de manera especialment accentuada en les activitats que requereixen una menor mobilització de treballadors, com és el cas de les vinculades a l'enregistrament de so i l'edició musical (85,7%), mentre que es rebaixa part davall de la mitjana en l'àmbit de la programació i emissió de televisió (52,4%), on predomina la necessitat d'estructures de major dimensió i complexitat. D'acord amb aquest fet, el treball autònom en la branca d'activitats cinematogràfiques, de vídeo, programes de televisió, enregistrament de so i edició musical afecta a més d'una quarta part dels ocupats (26,3%) i presenta, per tant, una incidència superior a la mitjana regional (18,4%), en contraposició amb el que succeeix en les activitats de programació i emissió de televisió (10,1%).

Gràfic 5

Distribució del teixit empresarial del sector per mida

* Dades corresponents a l'1 de gener de 2018

Font: elaboració pròpia d'acord amb dades de l'INE

Amb tot, cal matissar que aquesta presència elevada d'unitats sense assalariats no deriva en una major predisposició a operar sota la consideració de persona física per part de les empreses del sector audiovisual. En aquest sentit, la necessitat de realitzar en aquest àmbit productiu importants inversions inicials en equipament tècnic i assumir, per tant, nivells d'endeutament elevats recomana limitar la responsabilitat del titulars al capital aportat. Conseqüentment, les formes jurídiques de societat limitada

i societat anònima són adoptades per més de la meitat de les empreses dedicades a les activitats cinematogràfiques, de vídeo, programes de televisió, enregistrament de so i edició musical (58,4%)⁵ i més de tres quartes parts de les vinculades a la programació i emissió de televisió (76,5%), percentatges que superen amb escreix la importància relativa d'aquestes modalitats societàries en el conjunt del teixit productiu regional (38,5%).

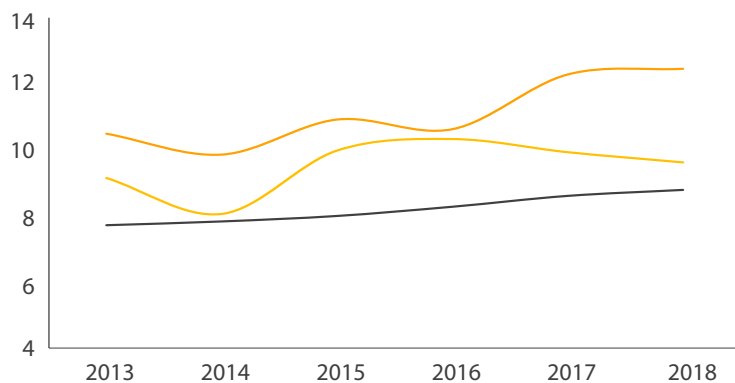
Sigui com sigui, el cert és que l'aparició de noves línies de negoci en el sector audiovisual en els darrers anys ha afavorit una transformació important del teixit empresarial, en la manera en què ha propiciat una menor presència d'empreses grans i centrades en la producció de continguts televisius, en favor de la proliferació de professionals independents especialitzats en activitats concretes de la cadena de valor de la indústria de continguts. Així les coses, l'elevat grau d'atomització que presenta, actualment, el teixit empresarial del sector respon a l'increment que la proporció d'empreses sense assalariats ha experimentat al llarg del darrer quinquenni (62,2%, 2018 vs 50,3%, 2013), una tendència que accentua la pauta del sector observada a nivell nacional (54,5% vs 51,9%, 2013) i, en tot cas, l'avanç d'aquest segment del teixit pel conjunt regional (55,2%, 2018 vs 52,7%, 2013). Val a dir que aquesta situació s'ha reproduït de manera generalitzada entre les diferents branques del sector audiovisual de les illes, per bé que en les activitats cinematogràfiques, de vídeo i programes de televisió (62,5%, 2018 vs 50,8%, 2013) i d'enregistrament de so i edició musical (85,7%, 2018 vs 66,7%, 2013) ho ha fet amb una intensitat superior a les orientades a la programació i emissió de televisió (52,4%, 2018 vs 45,8%, 2013).

Paral·lelament a aquesta dinàmica, la diversificació creixent de les línies de negoci i la major complexitat tècnica dels processos també comporta que les empreses del sector que aborden el procés de generació de continguts audiovisuals des d'una perspectiva integral –des de la selecció de localitzacions de rodatge fins als serveis de postproducció– requereixin d'una base de treballadors cada vegada més àmplia, que permeti cobrir els diferents perfils tècnics necessaris.

Aquest fet explica que la proporció de comptes de cotització empresarials amb més de deu treballadors s'hagi incrementat durant el darrer quinquenni en la branca d'activitats cinematogràfiques, de vídeo i programes de televisió, enregistrament de so i edició musical (24,1%, 2018 vs 19,7%, 2013) en major mesura que en la resta del teixit productiu (13,4%, 2018 vs 11,3%, 2013). Com a resultat d'aquest procés, les unitats empresarials amb assalariats orientades a aquesta branca d'activitat presenten una mida mitjana de

⁵ Dades extretes de la *Demografia armonitzada de empreses* de l'INE, referents a l'exercici 2016.

12,5 treballadors per compte de cotització, xifra que supera amb escreix tant la mitjana regional (8,8) com la del sector serveis (9,4). Una circumstància que també s'observa, tot i que de manera més moderada, en el cas de les activitats de programació i emissió de ràdio i televisió (9,6).

Gràfic 6

Evolució sectorial de la mida mitjana

- Act. cinematogràfiques, de vídeo i programes de televisió, enregistrament de so i edició musical
- Act. de programació i emissió de ràdio i televisió
- Total teixit regional

* Dades en nombre de treballadors afiliats al règim general de la Seguretat Social per compte de cotització
 ** S'inclouen, residualment, les dades referides a les activitats de radiodifusió, en la manera que la informació disponible no assoleix el grau de desagregació màxima
 Font: elaboració pròpia a partir de dades d'Ibestat

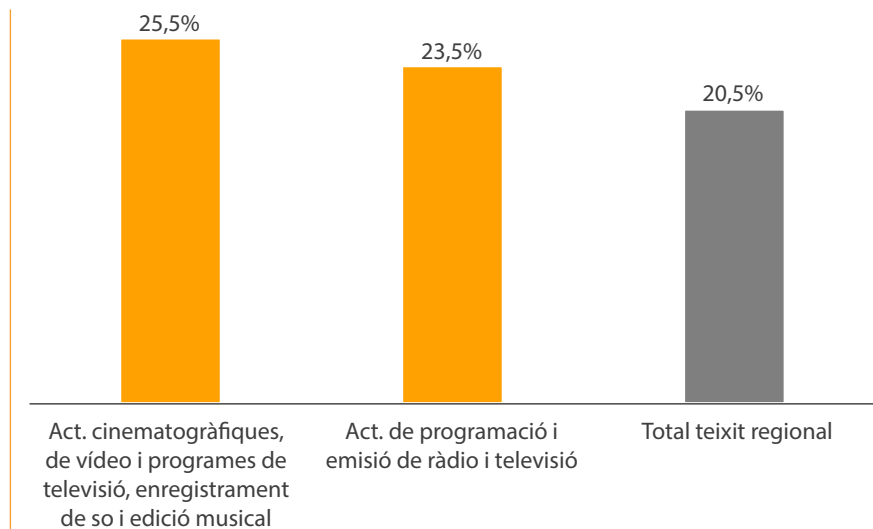
Així mateix, les noves oportunitats de negoci sorgides en els darrers anys al voltant de la creació de continguts audiovisuals i la reducció de les barreres d'entrada, les quals han facilitat el trànsit del model analògic al digital, han propiciat, també, una major creació d'unitats empresarials. Prova d'això és que, des dels darrers compassos de la fase recessiva, la taxa de natalitat empresarial –mesurada com el percentatge que representen els naixements d'empreses sobre el nombre total d'unitats actives– s'ha incrementat en les activitats cinematogràfiques, de vídeo i programes de televisió, enregistrament de so i edició musical (12,4% vs 6,7%, 2013)⁶ de manera més intensa que en la resta del teixit productiu balear (11,8% vs 9,6%, 2013), mentre que en el marc de les activitats de programació i emissió de ràdio i televisió ho ha fet de manera més moderada (11,8% vs 9,6%, 2013).

Aquest fet conviu, a la vegada, amb una elevada incidència de la mortalitat empresarial entre les activitats cinematogràfiques, de vídeo i programes de televisió, enregistrament de so i edició musical (13%) i les activitats de programació i emissió de ràdio i televisió (11,8%), superior en ambdós casos a la mitjana regional (8,6%), d'acord amb l'elevada presència d'empreses

⁶ Ídem nota 5. La taxa de rotació correspon a la suma de la taxa de natalitat i la taxa de mortalitat empresarial del sector.

sense assalariats en el sector i la pràctica habitual de treballar per projectes i de manera discontinua en el temps. Com a resultat, el teixit empresarial del sector audiovisual presenta una taxa de rotació elevada que equival, aproximadament, a una quarta part de les unitats actives tant pel que fa a les activitats cinematogràfiques, de vídeo i programes de televisió, enregistrament de so i edició musical (25,5%), com a les de l'àmbit de la programació i emissió de ràdio i televisió (23,5%) i superior, per tant, a la mitjana regional (20,5%) i a la que ambdues branques d'activitat presenten a nivell nacional (19,2% i 15,3%, respectivament).

Gràfic 7
Taxa de rotació del teixit empresarial

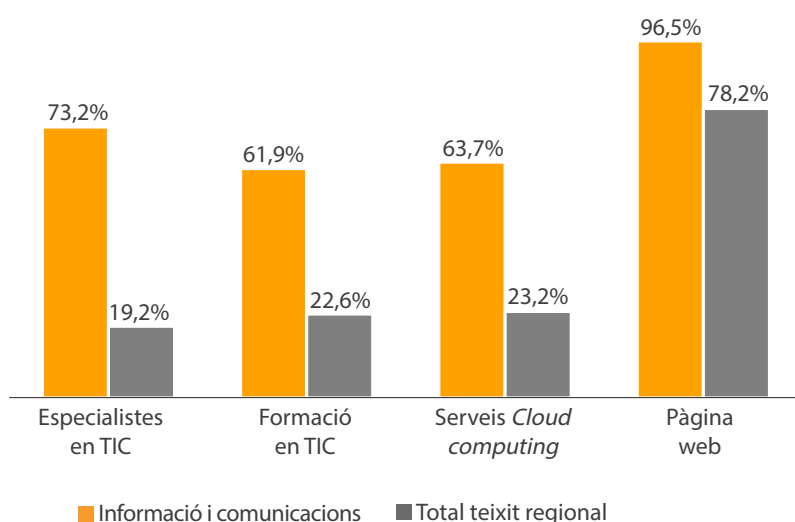
* Dades referents a l'exercici 2016

** S'inclouen, residualment, les dades referides a les activitats de radiodifusió, en la manera que la informació disponible no assoleix el grau de desagregació màxima

Font: elaboració pròpia d'acord amb dades de l'INE

FONAMENTS PRODUCTIUS

L'àmplia varietat de línies de negoci sorgides en els darrers anys al voltant de la generació de continguts audiovisuals constitueix un marc propici pel desenvolupament del teixit empresarial del sector, però comporta també l'exigència d'assolir un major grau d'especialització i un domini de les noves tecnologies que permeti abordar la producció de continguts multiplataforma, dissenyats des del primer moment per a una explotació simultània en varis formats (com ara, sèries, pel·lícules, videojocs...) i finestres de difusió (com ara, cinema, televisió, aplicacions mòbils...). Des d'aquesta perspectiva, cal tenir present que el sector audiovisual s'emmarca en un àmbit productiu, com és el dels serveis de la informació i les comunicacions, altament dotat en equipament tecnològic, per tal com l'estoc per treballador de capital d'aquesta naturalesa (60.751,47 €)⁷ s'erigeix en el més elevat de l'entramat productiu regional (9.112,39 €). Així mateix, les dades disponibles a nivell nacional sobre l'ús de les noves tecnologies en empreses de més de deu treballadors⁸ posen de manifest que els serveis de la informació i les comunicacions presenten una proporció molt superior a la mitjana del teixit productiu d'empreses que ocupen especialistes en TIC (73,2% vs 19,2%, total sectors) i que donen formació en aquesta matèria als seus treballadors (61,9% vs 22,6%, total sectors), així com de les que contracten serveis de *cloud computing* (63,7% vs 23,2%, total sectors) o disposen de pàgina web (96,5% vs 77,2%, total sectors).

Gràfic 8

Principals indicadors sobre l'ús de TIC a les empreses

* Dades expressades en percentatges sobre el total d'empreses de més de deu treballadors referents a l'exercici 2018

Font: *Encuesta sobre el uso de TIC y comercio electrónico en las empresas* de l'INE

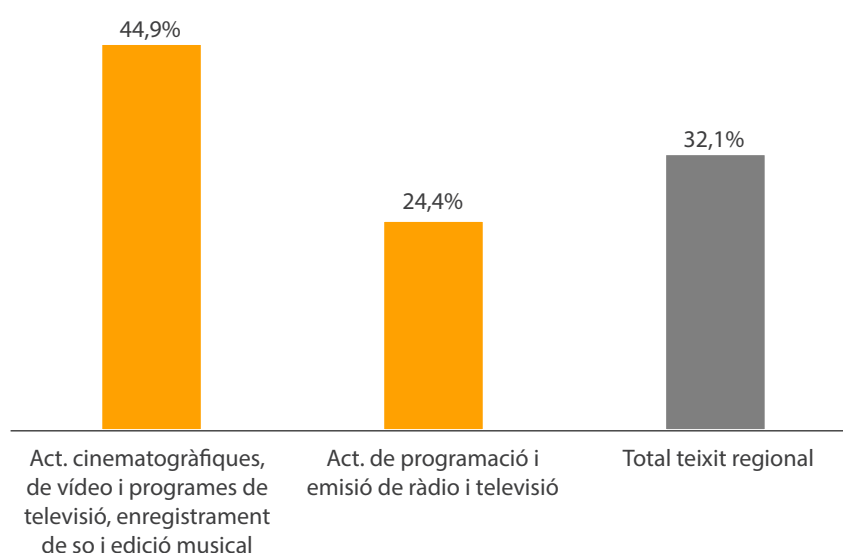
⁷ Dades de capital tecnològic corresponents a l'exercici 2014, extretes de la darrera actualització de l'IVIE. *El stock y los servicios de capital en España y su distribución territorial y sectorial (1964-2014)*. Juny de 2018. Base de dades disponible a: <www.fbbva.es/TLFU/microsites/stock09/fbbva_stock08_index.html>. Concretament, la dotació de capital tecnològic inclou les partides d'equipament d'oficina i *hardware*, comunicacions i *software*.

⁸ Dades procedents de l'*Encuesta sobre el uso de TIC y comercio electrónico en las empresas* de l'INE, corresponents a l'exercici 2018.

Amb tot, no es pot obviar que maximitzar l'aprofitament de la dotació, relativament elevada, de capital tecnològic disponible en el sector demanda, al seu torn, una formació contínua dels seus professionals orientada a explotar tot el potencial que les noves tecnologies atresoren en el disseny, creació i difusió de continguts audiovisuals. El sector audiovisual afronta, no obstant això, un obstacle important en aquesta tasca de formació permanent com a conseqüència de l'elevada rotació de la plantilla que deriva d'una dinàmica de treball basada en grups flexibles i que, en moltes ocasions, operen per projectes. No en va, en les activitats cinematogràfiques, de vídeo i programes de televisió, enregistrament de so i edició musical, la proporció de treballadors amb un contracte temporal representa quasi la meitat de la població ocupada (44,9%) i, per tant, supera amb escreix la mitjana regional (32,1%), una incidència que en l'àmbit de les activitats programació i emissió de ràdio i televisió es redueix a un de cada quatre treballadors (24,4%).

Gràfic 9

Incidència de la temporalitat laboral

* Dades dels treballadors amb contracte temporal sobre el total dels afiliats al règim general de la Seguretat Social referents a l'exercici 2018

** S'inclouen, residualment, les dades referides a les activitats de radiodifusió, en la manera que la informació disponible no assoleix el grau de desagregació màxima

Font: elaboració pròpia d'acord amb dades d'lbestat

En aquest context, la formació del capital humà i la integració de les noves tecnologies esdevenen palanques clau per impulsar la productivitat laboral del sector –que se situa part davall de la mitjana regional– i rebaixar, així, la pressió dels costos laborals unitaris fins a nivells propers als de la resta del teixit productiu balear. I és que, com a resultat d'aquesta dinàmica, el teixit empresarial del sector audiovisual opera de manera recurrent amb uns marges més estrets que la resta de l'entramat productiu, fet que repercuteix sobre la rendibilitat econòmica i el retorn final de la inversió. Aquesta circumstància condiona, a la vegada, l'efecte derivat del palanquejament financer, ja que dificulta la capacitat per obtenir un resultat a través de l'activitat purament econòmica que permeti cobrir amb escreix el cost

mitjà del deute, especialment en un context en què les empreses del sector audiovisual assumeixen un cost de finançament superior al de la resta del teixit productiu balear.

Tot plegat posa de manifest que el sector audiovisual evidencia, encara, un marge de millora important en determinats aspectes referents a l'estratègia de gestió empresarial, especialment, pel que fa a l'aprofitament dels recursos disponibles, si bé també manifesta, des de la seva consideració com a servei intensiu en coneixement d'alta tecnologia, un elevat potencial per fer avançar el teixit productiu balear cap a una major integració tecnològica en els processos empresarials. Així mateix, les diverses oportunitats de negoci sorgides en els darrers anys al voltant de la generació de continguts audiovisuals, les quals han estimulat la proliferació de noves empreses i la diversificació de les fonts de demanda, també atorguen al sector un potencial elevat per contribuir a millorar la resiliència de l'entramat productiu regional, així com a renovar del teixit empresarial. Cal assenyalar, a més, que l'estreta col·laboració que la branca de serveis a la producció manté amb productores estrangeres –particularment, europees– a través dels rodatges que s'efectuen a les illes contribueix tant a la internacionalització del teixit empresarial, com a la difusió del valor paisatgístic i cultural de l'arxipèlag entre els principals mercats emissors de turisme.

Així les coses, l'oferta de continguts audiovisuals afronta un escenari en què la connectivitat que possibiliten les noves tecnologies ha difuminat les fronteres tant amb l'exterior, com entre les pròpies activitats del sector i amb les diverses plataformes de difusió. Aquest fet amplia exponencialment les oportunitats en termes d'on es venen i a qui es venen els serveis generats, però constitueix, a la vegada, un marc de major competència, en el qual la diferenciació i la capacitat per oferir un contingut altament creatiu i basat en les tecnologies més innovadores constitueix un element diferencial.

RELACIONS INTERSECTORIALS

Les activitats orientades a la generació de continguts audiovisuals troben majors possibilitats d'obrir noves línies de negoci i desenvolupar nous productes a través de la col·laboració i l'intercanvi de coneixement, tant entre les pròpies activitats del sector com amb les pertanyents a altres esferes de producció. Des d'aquesta consideració, els serveis que conformen la branca d'activitats cinematogràfiques, de vídeo i programes de televisió, –excepte els vinculats a l'exhibició cinematogràfica– formen part del clúster de 'producció i distribució de vídeo', un dels 47 *traded clusters* definits per l'European Cluster Observatory de la Comissió Europea com entorns productius proclius a la competència exterior, la innovació i la remuneració de salaris més elevats, i que tenen presència a l'arxipèlag.⁹ En concret, les activitats de producció, postproducció i distribució de vídeo aglutinen més de nou de cada deu treballadors vinculats a aquest clúster (93%), en el qual també hi participen, tot i que en una proporció molt menor, les activitats industrials de reproducció de suports gravats (7%). D'aquesta manera, el clúster de 'producció i distribució de vídeo' engloba, en el seu conjunt, un 0,41% dels ocupats de les illes que treballen en els segments productius directament vinculats a la cartera de clústers balear, fet que el situa en la vintena posició en termes de pes relatiu.¹⁰ Paral·lelament, els serveis de la branca d'activitats d'enregistrament de so i edició musical també constitueixen, per si mateixos, el clúster de 'música i gravació de so', el qual incorpora un 0,05% dels ocupats de la cartera de clústers de les illes.

Taula 1
Composició dels clústers amb participació del sector audiovisual

Producció i distribució de vídeo		Pes
1	Producció cinematogràfica i de vídeo	42,5%
2	Producció de programes de televisió	41,4%
3	Reproducció de suports gravats	7,0%
4	Postproducció cinematogràfica, de vídeo i de programes de televisió	2,8%
5	Distribució cinematogràfica i de vídeo	0,8%
6	Distribució de programes de televisió	0,9%

Música i gravació de so		Pes
1	Activitats d'enregistrament de so i edició musical	100,0%

* Dades en percentatges sobre els ocupats del clúster
Font: Fundació IMPULSA BALEARIS

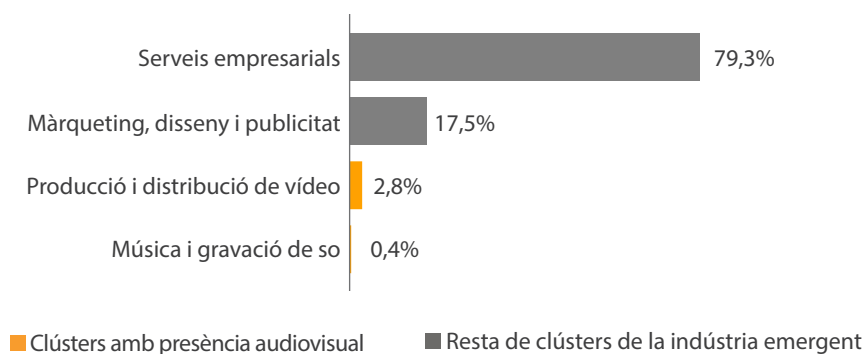
⁹ L'European Cluster Observatory ha definit, a través de l'agrupació de diverses activitats individuals, un conjunt de 51 *traded clusters*, prenent en consideració la concentració que presenten en l'entramat regional europeu, les relacions input-output que mantenen i l'ús de competències o habilitats que comparteixen. Per a més informació, vegeu: www.ec.europa.eu/growth/smes/cluster/observatory.

¹⁰ Dades procedents de Fundació IMPULSA BALEARIS. *ilclúster*. Juliol 2017. Disponible a: <http://www.impulsabalears.org/index.php/ca/recursos/i-eines/i-clúster>.

Amb tot, a més de les diverses interrelacions que existeixen entre bona part de les activitats del sector, no cal obviar les possibilitats d'accedir a noves bases de coneixement que també sorgeixen al voltant de les denominades 'indústries emergents', definides a nivell europeu com a entorns productius que, d'acord de les megatendències globals, agrupen als *traded clusters* que presenten un potencial d'interrelació elevat i presenten unes majors oportunitats per explorar noves fórmules de crear valor. En aquest sentit, cal assenyalar que les activitats que integren tant el clúster de 'producció i distribució de vídeo' com el de 'música i gravació de so' participen de les 'indústries creatives', un conjunt de quatre *traded clusters* que constitueix la tercera indústria emergent amb una major representació a l'arxipèlag, atès que incorpora un de cada set ocupats de la cartera de clústers balear (14,6%).

Així les coses, en aquest entorn productiu, en el qual els clústers de 'producció i distribució de vídeo' i 'música i gravació de so' mantenen una petita participació de la població ocupada total (2,8% i 0,4%, respectivament), hi emergeix un ampli ventall d'oportunitats d'interrelació amb activitats orientades a la provisió de serveis empresarials, entre els quals s'hi inclouen activitats vinculades a l'alta tecnologia –com la programació, el processament de dades, el *hosting* i altres serveis informàtics– i de caràcter professional, científic i tècnic –des de serveis d'arquitectura a consultoria empresarial en general–, així com d'altres adscrites a l'àrea del màrqueting, el disseny i la publicitat –com són, l'edició de revistes, el disseny especialitzat o els serveis de les agències de publicitat i notícies, entre d'altres.

Gràfic 10 Participació dels clústers amb presència audiovisual en les 'indústries creatives'

* Dades en percentatges sobre les 'indústries creatives'
Font: Fundació IMPULSA BALEARIS

Des d'aquesta perspectiva, el conglomerat d'activitats que conformen les 'indústries creatives' destaca per l'elevada presència de serveis intensius en coneixement (65,7%), raó per la qual s'erigeix en un marc especialment propici per impulsar el trànsit del sector audiovisual cap a la generació de continguts de major sofisticació i complexitat i, per tant, de major valor afegit. Les interrelacions forjades en aquest entorn poden contribuir, no en va, a incorporar i combinar coneixement associat a les darreres innovacions tecnològiques, especialment en *software* i equipament informàtic, així com a aproximar-se a les tendències més demandades des del món del màrqueting i la publicitat a la producció de continguts audiovisuals.

Entitat sol·licitant:

Entitat col·laboradora:

